

Foxtrot v prachu

13.10.2014 Reportér str. 20 Reportáž

František Šulc

Jaroslav Lieskovan po sobě zanechal syna Patrika. Jaroslav Lieskovan už nežije, byl jedním z pěti **vojáků** čety Foxtrot, kteří zahynuli letos v červenci v **Afghánistánu**. Jak přesně ona pětice zahynula? A co v této zemi vlastně **Češi** dělají? Dva spolupracovníci magazínu Reportér strávili koncem září více než dva týdny s **českou** jednotkou na **základně** Bagrám, aby se na zmíněné otázky pokusili odpovědět.

České oběti v Afghánistánu

Je to podobné jako tehdy. Vozidla MaxxPro čety Foxtrot, tentokrát posílená o dvě auta čety Echo, projedou kolem **afghánské** policejní stanice a zastaví před **nemocnicí**, které všichni říkají korejská, protože byla postavena a vybavena za korejské peníze. Terénní auta se řadí do půlkruhu tak, aby každý ze **střelců** měl dobrý výhled a mohl hájit svůj prostor při případném **útku**. Po **kontrole** se otvírají zadní rampy a **vojáci**, až na **střelce** a řidiče, sesedají.

Uprostřed improvizovaného stanoviště, kousek před vchodem do **nemocnice**, stojí poručík Ondřej Červený, přezdívaný „Červeňák“, **velitel** čety Foxtrot. „Tak tady zemřeli mí kluci,“ říká smutně a ukazuje na stále patrnou prohlubeň v zemi, kterou mezitím místní vypláchli vodou. **Vojáci**, stejně jako jejich **velitel**, hledí do ztvrdlé hlíny. Náhle se jeden sehne a zdvihne kousek něčeho. Je to zbytek látky, ne větší než desetkrát patnáct centimetrů. „To patřilo našim,“ řekne kdosi a schová ten kousek do kapsy, aby ho přidal k ochraňovaným artefaktům pocházejícím z onoho nešťastného dne.

8. července 2014 přibližně v půl osmé ráno se před korejskou **nemocnicí** uprostřed sestavy **českých vojáků** odpálil sebevražedný útočník. Výbuch zabil na místě čtyři z nich, další zemřel na následky těžkých zranění později. Čtyři pocházeli z 2. roty 43. **výsadkového praporu** z Chrudimi, jeden ze 41. **mechanizovaného praporu** ze **Žatce**. V **Afghánistánu** byli všichni zařazeni právě do čety F, tedy Foxtrot.

„Nejhorší byl ten zápach spálené nafty a těl. Ten cítíme pořád,“ říká Červený. „Když to bouchlo, byl jsem 400 metrů odsud. Prakticky hned jsme se rozběhli zpátky. Bylo to hodně dlouhých 400 metrů. Šlápl jsem skoro na skalp, pod autem ležely nohy. Pak jsem se dozvěděl, že to byly nohy toho sebevraha.“

Vypráví a přitom jde kolem plotu **nemocnice** na pole za ní, kde se nacházela v době exploze většina čety. Nalevo rozbili svůj stan všemi ostrakizovaní nomádi kučiové. Je kolem deváté hodiny a děti vyhnaly na pastvu po hliněných políčkách ovce. Kousek od stanů se pasou velbloudi a oslové. Tehdy v červenci měl za sebou Foxtrot také noční patrolu - čety ji absolvují každou noc, aby přítomností v terénu ochraňovaly strategickou **základnu** Bagrám. Po páté hodině ráno povstalci odpálili na **základnu raketu** - **Češi** dostali pokyn, aby vyrazili zajistit místo výstřelu do příjezdu jednotky rychlého zásahu a **pyrotechniků**. Zaparkovali před **nemocnicí**, v autech zůstali jen řidiči, **střelci** a zástupce **velitele** čety. Ostatní odešli na 400 metrů vzdálené místo za **nemocnicí**, kde zůstali až do onoho výbuchu.

Ve své novodobé historii dosud **česká armáda** neztratila během jednoho dne tolik mužů najednou. **Útok** vyvolal v **Česku** jak vlnu solidarity, tak vzrušené debaty o našem angažmá v **Afghánistánu** a obvinění **vojáků**, že jsou obyčejnými žoldáky. **Náčelník generálního štábu Petr Pavel** tehdy dokonce označil agresivní internetové diskuse ohledně zesnulých mužů za stoku.

Vojáci z 2. strážní roty v Bagrámu si o svých pocitech navykli hovořit, na padlé vzpomínají každý den. Připomínají jim je různé osobní věci – součást Síně cti jednotky: gumový pásek na ruku, na kterém je napsáno, co se 8. července 2014 stalo, či pět fotografií visících na překližkové stěně mezi odpočinkovým předsálím se stoly s fotbálkem a místností s telefony a počítači s přístupem na internet. Pod pěti fotografiemi jsou tři svázané sešity se vzkazy z domova, které si **vojáci** procházejí, když čekají na telefon.

Čeští vojáci jsou – jakkoli drsně to zní – ve **válce**. Nejde o **válku** masovou, nejde o bitvy, v nichž jsou jasně vytyčené linie, fronty, tak jak je má zafixované většina lidí z filmů z první a druhé světové **války**. V povstaleckém či asymetrickém konfliktu se střídají okamžiky naprostého klidu s intenzivními střety - několikaminutovými až mnohahodinovými. Člověk neví, kdy se situace změní, což zvyšuje tlak na psychiku. Vše se navíc odehrává v obydlených oblastech a ochrana **civilistů** je, jak přesvědčivě vysvětlují **vojáci**, prioritou.

„Obě naše **armády** jsou nástroje zahraniční politiky a děláme jen to, co po nás naši představitelé chtějí,“ říká **americký** podplukovník Mark Sherkey ze 101. **výsadkové** divize, pod nějž v Bagrámu spadají i **čeští vojáci**. **Válka v Afghánistánu** začala poté, co 11. září 2001 zahynuly ve **Spojených státech** téměř tři tisíce lidí při **teroristickém útoku** organizovaném skupinou al-Káida: ta měla své **základny** právě v **Afghánistánu**, kontrolovaném tehdy radikálním islamistickým Talibanem. **Česká republika** se do operací zapojila jako spojenec Ameriky v rámci dalších sil **Severoatlantické aliance**.

Většina **českých vojáků** v zahraničí i doma včetně příbuzných věří, že v **Afghánistánu** slouží ve vyšším a ctihodném zájmu. Což je jedna z věcí, která se ukazuje na příběhu 2. strážní roty, čtyř Foxtrot, pěti padlých **vojáků**, nejstaršího z nich, Jaroslava Lieskovana.

Úkol: z patroly na patrolu Kapitán Jiří Pazděra má domovskou **základnu** v **Žatci**, nyní ale velí 2. strážní rotě v Bagrámu a v **Afghánistánu** je již potřetí. Má mušketýrský knír a bradku, a pokud se na chvíli utrhne z **velitelství**, které je na druhé straně **letiště**, než jsou ubikace **vojáků**, rád si zazpívá (respektive „zařve“) u počítačové hry s virtuální kapelou. On je zpěvák, jeden z jeho **vojáků** bubeník a počítač obstará zbytek.

Nasazení na různých místech **Afghánistánu** může porovnávat a říká, že takové tempo ještě nezažil. To je podle něj jeden z hlavních rozdílů například oproti předchozí misi v Lógaru. „Tam měly čtyři patry týdně, v extrému to bylo šest patrol, takže ještě víc než tady. Patrola tam ovšem byla čtyř-, pěti-, maximálně osmihodinová. A když už byla osmihodinová, tak to byl, jak se tomu říkalo, záděr. Navíc četa ráno vyjela, ve dne se vrátila a v noci měla volno,“ říká Pazděra.

Nasazení za posledního půl roku v Bagrámu se dá nazvat „záděrem“ na druhou. Zde na každou četku vychází pět úkolů týdně, ale jeden z pěti „pracovních“ dnů tvoří třeba třinácti- až patnáctihodinová mobilní a pěší patrola mimo **základnu**, ve dne v noci. Dalším úkolem je takzvané QRF, tedy jednotka rychlého **nasazení**, která se v případě potřeby vysílá kamkoli. Čtyři také zajišťují „taxi“, což znamená dopravu a ochranu **amerického velitele** a jeho podřízených a civilně-vojenských týmů mimo **základnu** na **jednání s Afghánci** nebo třeba **kontrolu** rozvojových projektů.

Na misi v Bagrámu působí **čeští vojáci** v prostoru o velikosti třináctkrát sedm kilometrů a nepohybují se ve větší vzdálenosti než deset kilometrů od **základny**. To má své výhody – znají skvěle prostředí a jsou schopni zaznamenat sebemenší odchylky od normálu, ale i nevýhody. Především v tom, že je omezený počet přístupových cest, takže je možné odhadovat pohyb patrol a také náchylnost k rutině.

„Tohle je moje třetí operace – jedenkrát Bosna a dvakrát **Afghánistán**. Co se týče **nasazení**, tohle je zatím nejnáročnější,“ říká vášnivý spartan, rotný Ondřej „Fiš“ Fišar ze 43. **výsadkového praporu** z Chrudimi, který na neprůstřelné vestě nosí na suchém zipu obrázek panáčka močícího na nápis Slavia. „Jde o malej prostor, jsme neustále venku, znáš každý kámen, takže člověk se musí hodně snažit, aby neupadla pozornost, což může být osudné. To je to nejhorší.“

Jak říká kapitán Pazděra, ti, kteří byli již v **Afghánistánu** předtím, se s novým bagrámským operačním tempem srovnávali paradoxně hůře než nováčkové. Ten, kdo změnil **taktiku** a začal zvyšovat počet hodin mimo **základnu**, je již zmíněný podplukovník Mark Sherkey, jenž velí i **Čechům**. **Vojáci** o něm říkají, že trpí syndromem „neposlušných tenisek“. Má totiž v oblíbě dělat si na výjezdech mimo **základnu**, co chce, což ty, kteří jezdí „taxi“ a mají ho nejenom vozit, ale i chránit, dovádí k šílenství. „Je na **jednání**, najednou vyjde s nějakým **Afgháncem**, naskočí do auta k **afghánským** policistům a odjíždí pryč,“ vypráví zamračeně jeden z **vojáků**. „Musíme naskákat do aut a pak ho stíháme a ani nevíme kam.“

Sherkey na to reaguje s úsměvem. Říká, že ví, že to ztěžuje **vojákům** život, ale že musí držet krok s těmi, s nimiž jedná. **Čeští vojáci** reptají nejenom na tohle, ale i na neustálé zvyšování hodin mimo **základnu**. **Americký** podplukovník však nedá na **Čechy** dopustit. „Jsou velice adaptabilní. Vypadá to, jako by neexistoval úkol, který by nebyli schopni splnit. Zbytečně se nestresují a umějí se vyrovnávat s požadavky i s tím, co se stane,“ vypočítává Sherkey. „Druhý den po sebevražedném **útku** už zase byli venku a patrolovali. Jsou to velice inteligentní bojovníci, nejsou pasivní, chtějí se střetnout s nepřítelem, ale zároveň agresivitu kontrolují. Jsou extrémně fyzicky zdatní a mentálně agilní. Tato kombinace z nich dělá výtečné bojovníky.“

Co ho vedlo ke změně **taktiky**? Více důvodů, například snižování počtu spojeneckých **vojáků** a **základny** - především však zvýšené napětí po prezidentských volbách, kdy téměř sedm měsíců **Afghánistán** nevěděl, který z kandidátů vyhrál. Nyní, po nedávné inauguraci Ašrafa Ghaního a **jmenování** jeho konkurenta Abdulláha Abdulláha do nové funkce šéfa vlády, se napětí snížilo.

A koncem září se také zdá, že nová **taktika** funguje: lze to ukázat na počtu **raket** vystřelených na **základnu**. Zatímco během zimy, kdy je povstalecká aktivita nízká, odpálili na Bagrámu necelých šedesát **raket**, za dalších pět měsíců to bylo jen o málo více: přitom ale prošlo léto, kdy jsou Taliban a další skupiny povstalců tradičně aktivnější.

Jak čelit léčkám V přístrojích pro noční vidění vypadá okolní krajina jako ze sci-filmu. Polorozbořené hliněné stavby připomínají obrovská termiště. Nalevo, asi čtyřicet metrů od silnice, kde zůstala stát terénní vozidla MaxxPro, se objevuje několik kontejnerů. Právě odtud několikrát povstalci napadli ze zálohy **české vojáky** projíždějící po silnici, právě z tohoto místa zranil odpálený ruční **protitankový granát** (RPG) několik dnů po sebevražedném **útku střelce** ve věži **bojového vozidla**.

Povstalci už však odsud neútočí, protože jsou mrtví - a to právě po střetu s **Čechy**, kteří změnili **taktiku**. Ve **vojenské hantýrce** se střet s nepřítelem označuje jako „kontakt“ a prošlo si jím všech sedm čt. strážní roty. Ukázalo se, že jeden ze zabitých patřil mezi takzvané kapitány a jeho smrt ochromila činnost povstalců v okolí **základny** minimálně na měsíc a půl. V rámci psychologické **války** nyní **čeští vojáci** rozdávají letáky se čtyřmi fotografiemi, na jedné je i onen kapitán. Nápis upozorňuje místní obyvatele, že není dobré útočit na koaliční jednotky.

Vojáci na pěší patrole urazí během noci čtyři až pět kilometrů i více. Někdy vyjdou do prostoru jednou, uprostřed noci, jindy dvakrát. Průběh je podobný. Ve chvíli, kdy auta sjedou z asfaltové silnice na nezpevněnou, zhasnou světla a řidiči jsou odkázáni na přístroje pro noční vidění a na poznámky **střelců**, kteří sedí či stojí vysoko v kymácející se věži a mají přehled o okolí. Vozidla MaxxPro obvykle sjedou na sklizené pole, přejíždějí přes nízké valy ze ztvrdlé hlíny oddělující políčka, a jelikož jsou vysoká, houpají se jako v bouři. **Velitel** patrole je nechá rozestavit do kruhu, aby bylo provizorní tábořiště chráněno do všech směrů. **Vojáci** se pak střídají na stráž, odpočívají či spí v autech nebo si ustelou na zemi „u kola“ - pokud nejdou na pěší hlídku. Pokud ano, procházejí se po kozích stezkách, vinoucích se nahoru a dolů tu mezi zídkami, tu mezi dvěma políčky kukuřice, tu mezi zavlažovacími kanály, ve kterých je voda: kdo špatně šlápně, má mokro v botách, občas se zaboří po kolena. Sem tam někdo potichu zakleje.

Pokud se pěší patrole protáhne nebo začíná později v noci a trvá do východu slunce, po čtvrté hodině se začnou ozývat muezzini a mešity ožijí. Lidé spěchají ještě za tmy k modlitbám a mohou spatřit **vojáky**, kteří potmě, jako duchové, procházejí kolem nich. **Vojáci** je zdraví salam alejkum (mír s vámi). Hodně jich odpoví, jiní dělají, že nevidí. Většina chce zůstat mimo tuhle **válku**, ale je jaksí uprostřed.

Když svítí měsíc, je bez přístrojů vidět skoro stejně dobře jako s nimi, byť ne do takové vzdálenosti. Patrola se během stanovené cesty několikrát zastaví. Někdy dojde k místům, odkud povstalci rádi odpalují **rakety**, či tam, kde by mohla čekat léčka; **vojáci** zalehnou do prachu nebo trávy prorostlé bodlácím a čekají. Hodinu i déle, zda se neobjeví povstalci. „Střecha na šesté hodině,“ ozve se potichu. Sledovaný muž však jen přidřepne na okraj střechy a začne močit. Zřejmě na střeše spal a nemá tušení, kolik lidí jej v tu chvíli přes přístroje na noční vidění pozoruje, zda se mu v ruce neobjeví **zbraň**.

Vy jste jiní Jedna policie nedaleko od sebe, a přitom dva naprosto odlišné světy. Nad stanovištěm ANP 4 (**Afghánská** národní policie 4) vlaje **afghánská vlajka**, ze které zbývá stěží třetina, kolem rozpadající se budovy s hliněnou věží je val s žiletkovým ostnatým drátem. A na valu mezi bodlácím vyrůstá několik rostlin marihuany. Všichni o nich vědí, ale dělají, jako by tam nebyly. Policisté si svítí a vaří na jedné plynové bombě, nemají auto a vypadají, eufemisticky řečeno, nesourodě. To policejní stanoviště ANP 20 je udržované mnohem lépe, připomíná hrad, je napojené na elektřinu, policisté mají k dispozici auto, vypadají disciplinovaněji a je jich tam mnohem více.

Stanice ANP 4 má nového **velitele**, který to vůbec nebude mít lehké. Je jím čtyřadvacetiletý poručík Shafi allah, který nedávno dokončil tříměsíční policejní školu. **Setkal** se s tím, s čím se mnohdy **setkávají** jeho kolegové po celém **Afghánistánu** – jeho předchůdce si po převlečení odvezl z policejní stanice, co se dalo, takže Shafi allah je vděčný i za postel a petrolejové lampy, které mu přivezou **čeští vojáci**. Ještě větší rozruch vyvolá doktor jednotky kapitán Jiří Tóth, který na mandolinu zahraje při čaji policistům několik písní v jejich rodném jazyce. Zdánlivě banální věc, jako je posezení bez vest a přileb s **afghánskými** policisty či **vojáky** při čaji, požívání chleba a hroznového vína, patří k důležitým činnostem v rámci takzvané protipovstalecké strategie: jejím cílem je naklonit si místní obyvatelstvo na svou stranu, aby neposkytovalo podporu povstalcům.

„Z těch 43 zemí, které tu jsou, nemáme problém se 41. Vadí nám **Spojené státy** a Británie především proto, že podporují Paštuny. Zároveň se nechovají tak jako **Češi**,“ tvrdí dvaatřicetiletý poručík Nadžibulláh z policejní stanice ANP 20. Je Tádžik a ti se na Paštuny dívají s velkým podezřením. Proč má **Čechy** v oblibě? „Vy přijedete, sednete si s námi, dáte si čaj a hroznové víno a popovídáme si. Navíc hodně pomáháte, třeba s opravou školy a tak. Proto vás místní mají rádi.“

Po pravdě, ne všichni. Pomineme-li **ozbrojené útoky** a to, že někteří lidé neodpovědí ani na pozdrav, občas začnou na pancíři vozidel MaxxPro chrastit kameny, které někdy propadnou dovnitř přes **střelcovu** věž. Kamenují děti, mladší i starší, a pro **vojáky** zvláště na pěší patrole není nic příjemného, když se do nich pustí deset dvacet výrostků. Nefunguje na ně ani otočení věže a namíření **zbraně**. I proto mají **vojáci** od **Američanů** takzvané „paintballky“ – náboje naplněné barvou (na rozdíl

od evropského sportovního paintballu jsou kuličky s barvou větší a zásah více bolí). „Nejde o to je trefit, a když už, tak do nohou. Spíše je chceme vystrašit. Jelikož nevědí, že po nich nestřílíme normální zbraní, vždy se rozutečou, což je ostatně cíl,“ říká pětadvacetiletý desátník Jan Benda přezdívaný „Bendis“ z čety Foxtrot, který je v **zahraniční operaci** poprvé.

Nejhorší případy házení kamenů na **české vojáky** se odehrály na místě, které je známé jako poloostrov a nachází se mezi dvěma říčními koryty. Místní indoktrinovali děti, aby házely kamení na spojenecké **vojáky**, protože se jim to přičte k dobru po smrti. Půjdou přímo do nebe. Proč? Nikoli z politických, ale z ryze kriminálních důvodů, jak vyprávějí **Češi**. Na poloostrově operují gangy, které se zabývají pašováním a dalšími nelegálními činnostmi - patrolování **vojáků** a policistů je ohrožuje.

Člověk na Západě si snadno z médií vytvoří obrázek, že **Afgánistán** je jedna velká frontová linie, kde se pořád bojuje. Není tomu tak. V **Kábulu** jsou zácpy jako v kterékoli jiné metropoli, vlastně ještě horší, protože jen málokdo dodržuje i ta nejzákladnější pravidla. Ulice jsou sice plné děr a výmolů, ale pulzují životem a obchody jsou osvětlené. Dopravu občas zastaví paovce a vedle krámků s elektronikou visí na háčích před řeznictvím kusy masa obletované mouchami. V jedné uličce jsou vedle sebe krámky, v nichž se prodává originální vybavení pro koaliční **vojáky**, které zjevně pochází z vykradených kontejnerů. Ten, kdo se ocitne v **Kábulu** opakovaně, a zvláště má-li jej šanci spatřit ze vzduchu, zjistí, že se město rozvíjí a že se v něm staví. Člověk by měl pocít, že je v normálním městě rozvojového světa. Nebýt třeba těch občasných sebevražedných **útoků**... Tragický konec jedné noci „Když to bouchlo, otočil jsem se s věží, protože jsem si myslel, že to bylo RPG, a očekával jsem **střelbu**. Pak jsem si všimnul hořícího auta a bylo mi jasné, že jde o něco jiného. Volal Červeňák (**velitel** čety Foxtrot Ondřej Červený, pozn. red.) a chtěl vědět, co se stalo. Slezl jsem z věže. Nejprve jsem nebyl schopen zaostřit, pak jsem odpověděl a vyběhl ven,“ říká svobodník Ladislav „Hety“ Hetfl aiš, který je v **armádě** tři roky. „Prvního jsem viděl Šenkyho, otočil jsem ho a zjistil, že je to špatný. Pak volal Bendis, že Lesák ještě žije, ať mu hned jdu pomoci. Tak jsem utíkal.“

Ostatní **vojáci**, kteří přežili **útok** sebevražedného útočnicka 8. července 2014 u korejské **nemocnice**, popisují incident stejně. Dohromady bylo mužů na místě devět – čtyři řidiči, čtyři **střelci** a zástupce **velitele** čety štábní **praporčík** in memoriam Jaroslav Lieskovan, zvaný „Lesy“ či „Lesák“. Z těchto devíti čtyři zemřeli na místě – Ivo „Kluzo“ Klusák, Libor „Ligy“ Ligač, Jan „Šenky“ Šenkýř, David „Beny“ Beneš. Pátý, Jaroslav Lieskovan, podlehl následkům zranění později. Kromě Davida Beneše, který byl ze **Žatce**, byli všichni mrtví z druhé rotы chrudimského **výsadkového praporu**.

„Člověk zjistí, že to není jako ve filmu,“ vzpomíná šestadvacetiletý četař Tomáš „Staroch“ Starý, který byl v době výbuchu se zbytkem čety asi 400 metrů daleko. „Nemohli jsme udělat vůbec nic jinak. Hned jak jsme přiběhli, začali jsme kluky ošetřovat. První pomoc už ale poskytli Bendis s Hetym a udělali to dobře. Udělali, co se dalo.“

Tohle však byl až konec jedné dlouhé noci. Foxtrot vyrazil před osmou večer 7. července ze **základny** Bagrám, která je domovem přibližně čtyřiceti tisíc lidí a v noci vypadá jako obrovská svítící kopule. Ve čtyřech vozidlech MRAP značky MaxxPro bylo 19 lidí – 17 **českých vojáků**, tlumočnická a **příslušník speciálních sil americké námořní pěchoty**, který byl na Bagrámu na stáži. Mimochodem, z jeho hodnocení vyplývá, že se jednotka nedopustila žádných **taktických** pochybení, že by **jednal** stejně.

„Byli jsme po dvanáctihodinové patrole. Hodně jsme chodili, spali jsme tak hodinu,“ říká poručík Ondřej Červený o osudném ránu. Krátce před půl šestou byla z prostoru za korejskou **nemocnicí** na Bagrámu odpálena **raketa** 107 mm, kterou ve vzduchu zničil protivzdušný systém Phalanx. Četa Foxtrot dostala pokyn vyrazit na místo, stalo se tak před šestou hodinou. Měla zajistit, aby místní neodnesli důkazy před příjezdem **pyrotechniků**. Po šesté zaujala vozidla kruhovou **obranu** před **nemocnicí** a větší část čety odešla zajišťovat místo odpalu. Když přijeli **pyrotechnici**, vydali se **příslušníci** Foxtrotu prohledat místo u pole, kde mohly být uloženy **zbraně**, pak zastavili dva podezřelé mladíky a začali jim digitálně snímat otisky prstů, charakteristiky oční čočky a odebrat vzorky DNA. (Tyto informace se ukládají do databáze a pomáhají při vyšetřování **teroristických útoků** a dalších povstaleckých aktivit - například kladení nástražných výbušných systémů.)

Četa původně dorazila před korejskou **nemocnicí** s **afghánskými** policisty. Ti zanedlouho odjeli, protože to nebyl jejich rajon, a zavolali jiné. Jejich auto vjelo mezi vozidla **české** jednotky a nastalo to, co se děje vždy, když přijedou **vojáci** k **afghánským** policistům nebo **vojákům** – přelévání nafty z kanystru do kanystru. Příděly jsou tak malé, že **Afgáneci** odmítají doprovázet koaliční **vojáky**, pokud nedostanou naftu. Zlé jazyky však tvrdí, že ani tak nejde o využití nafty pro služební účely, jako spíš pro šmelení.

„Po výbuchu jsem vyběhl zadem, skoro poslepu, auto začínalo být plné dýmu. Když mi došlo, že to nebylo RPG (zásah ručního **protitankového granátu**, pozn. red.), myslel jsem si, že to vybuchla nafta, kterou jsme dávali místním policistům, a pak jsem to viděl. Kolem byla rozházená těla a jejich části,“ popisuje **střelec** Jan Benda.

Vrtulník přiletěl do půl hodiny a zanedlouho dorazila také četa Bravo, která měla ten den službu jako jednotka rychlé reakce QRF (ta zajišťovala místo odpalu **rakety** a zpátky se po výbuchu vracela od brány **základny**). **Příslušníci** Brava i Foxtrotu se podíleli i na uklízení místa **útoku**. „Když jsme pak vyklízeli auta, Ondra Fišar našel na sedačce kuličku. Tak nám začalo docházet, že to nebyla náhoda, že se někdo odpálil,“ říká Jan Benda. Kuličky z ložisek byly prakticky ve všech autech, ve zdi i v obětech. Evidentně jimi byla naplněna sebevrahova vesta, aby se zvýšil účinek exploze.

Kromě čtyř **českých vojáků** zemřeli na místě ještě dva policisté a šest místních obyvatel, z toho pět dětí. „Byl jsem na klinice a uklízel jsem. Bylo neuvěřitelné, že se to mohlo stát, a obzvláště divné bylo, že se ten člověk odpálil, když byly kolem děti,“ říká Shah Mullah Agha, strážce v korejské **nemocnici**, který při výbuchu přišel o příbuzného, a dodává, že se lidé z vesnice snaží viníka nalézt, a když ho najdou, zabijí ho. „Vy jste přišli o pět lidí, my ještě o víc.“

„Lesy (zesnulý Jaroslav Lieskovan) vždy říkal, že děti jsou nejlepší balistika. Bejvávalo,“ říká svobodník Jakub Všetická, který na místo **útoku** dorazil se zbytkem čety. Balistikou myslí ve **vojenské řeči** neprůstřelnou vestu a helmou. Všichni vždy spoléhali na to, že pokud jsou nablízku děti, nikdo nezaútočí, protože v místní kultuře – stejně jako v mnoha dalších – jsou nedotknutelné. To ostatně vede k závěru, který opakují všichni, že sebevrah určitě nebyl z této vesnice, v níž **vojáci** do té doby neměli žádný problém.

Prakticky všichni věří, že atentátník přišel z Pákistánu a byl Paštun, což u Tádžiků, kteří této oblasti dominují, není zas tak překvapivé. Avšak – jak dodal jeden z **afghánských** policistů - ten, kdo ho řídil, byl zřejmě z nějaké sousední vesnice. Tomu nasvědčuje i další věc. Všichni, ať už **vojáci**, či **Afghánci**, jsou přesvědčeni, že šlo o léčku na spojenecké **vojáky** (povstalci jednotlivé národnosti v rámci koalice příliš nerozlišují). Ten, kdo **útok** plánoval, znal postupy koaličních sil v případě odpálení **rakety** na Bagrám, tedy že k místu vyjedou **vojáci**, a zároveň to místo dobře vybral: v okolí totiž není mnoho vhodných parkovacích ploch, zvláště po ránu, kdy začíná na silnicích houstnout provoz. A pak se všichni shodují ještě na jednom: organizátora **útoku** se nejspíše nepodaří nalézt, a mimochodem, může to být i některý z povstalců, kteří byli v posledních měsících zabiti.

Smrt a nesmrtelnost „Dá se říct, že je to moje druhá rodina. Zažil jsem s klukama to nejlepší i to nejhorší,“ říká Jakub Všetická, který je v **armádě** tři roky a „nelituje ani jednoho dne“. „Po tom **útoku** jsme pořád rozebírali, zda něco nešlo udělat jinak, lépe, předejít tomu, ale nejspíš nešlo. V zásadě jsme se z toho vykecali.“ „Vykecat se“ je velice trefný výraz a je jednou z několika věcí, která člověka nepatřícího k jednotce zaujme. **Vojáci** jsou totiž velice otevření, o tragédii i o kamarádech chtějí hovořit.

Zesnulý Jaroslav Lieskovan, který ještě několik dní bojoval o život v **nemocnici**, patřil k legendám 2. roty: jejím členem byl 19 let, měl zkušenosti a pověst respektovaného a přirozeného vůdce. „Lesák byl kamarád, hodně toho uměl,“ vzpomíná například na chvíle po **útoku** Ladislav Hetfl aiš. „Měl jsem ho zařadit jako velkého chlapa. Když jsem **nastoupil**, tak jsem se ho dokonce bál. A když jsem ho viděl, jak tam leží, to bylo strašné, nepřirozené.“

Další **voják**, který zahynul, Ivo Klusák, nebyl příliš upovídaný, byl skvělý řidič, klidný a rozvážný. V prosinci se mu narodila dcera, s manželkou ještě vychovávali syna a těsně před odjezdem dokončil rekonstrukci bytu. Život Libora Ligače byla zas jedna velká „pařba“, jak řekl jeden z jeho spolubojovníků na posledním rozloučení. Byl skvělý odstřelovač, a „i když nadával, tak se smál“, zkrátka byl jedním z tmelících prvků jednotky. Jan Šenkýř byl „pohodář“, měl rád pivo a holky a řídil rozvážně. Jeho vášní bylo bagování, tedy žvýkání tabáku, což je mezi **českými vojáky** poměrně rozšířený zvyk. David Beneš zase skvěle „zapadl mezi Chrudimáky, i když byl Žatečák“.

„Jedna věc těch pět spojovala,“ říká rotný Ondřej Fišar. „Všichni byli zkušený a rozvážní, nevyhledávali žádná dobrodružství, chtěli odvést co nejlépe svou práci. To je na tom to nejsmutnější, že to odnesli zrovna oni.“

Ať se člověk baví s kýmkoli, mají jen jeden příběh toho, co se stalo před korejskou **nemocnicí** a poté. „Kluci tu událost probírají tak dlouho dokola, až zmizí individuální detaily,“ vysvětluje poručík Rostislav Klíma, psycholog: v **armádě** je dva roky a do jednotky přijel těsně po tragédii. „Díky sezením se poskládá jednotná realita, čímž se snižuje riziko rozvinutí posttraumatické stresové **poruchy**, která je primárně způsobená nezpracovanou traumatickou událostí.“

Při sezení, které neprobíhá okamžitě po události (psychologové ze zkušenosti vědí, že **vojáci** se obvykle chtějí nejprve osprchovat, najíst se a odpočinout si), se ukázala další důležitá věc, která **vojáky** držela. „Chrudim je velice uzavřená, mají nastavený silný sociální systém, je to určité bratrstvo a jen tak mezi sebe někoho nepustí. Jsou zvyklí si pomáhat a řešit problémy sami,“ říká psycholog Rostislav Klíma. **Vojáci** si tak dokonce udělali sezení sami, bez jeho přítomnosti, jen na základě jeho instrukcí.

Proběhla i dvě rozloučení v kapli – první za čtyři mrtvé a druhé za Jaroslava Lieskovana. Na bohoslužby, které slouží pravidelně v Bagrámu kaplan, poručík Tomáš Mlýnek, přitom chodí z

jednotky pravidelně asi tři lidé (proto je zde katolický kněz, který pracuje v **armádě** už tři roky, slouží v angličtině; **američtí vojáci** se totiž dostávají ve větším počtu).

„Nebyla to ani mše. Dal jsem do kaple fotku a každý, kdo chtěl, mohl přijít. **Vojáci** toho využívali hodně,“ popisuje kaplan Tomáš Mlýnek. „Přišli samozřejmě i **Američané**, kteří mají takový krásný zvyk, že si sundají hodnostní označení a dají je k fotce jako znamení holdu mrtvému. **Osádky vrtulníků** Kiowa a Apache zase vyrobily pro rodiny padlých certifikáty s **americkou a českou vlajkou**.“ I podle kaplana se **vojáci** se zážitkem vyrovnávají dobře, událost je stmelila. „Zajímavé je, že být na mši kluci nechodí, zdvihl se zájem o medailonky archanděla Michaela a jedni si dali do auta růženec. Také jsem rozdál všechny nové polní Bible. A to jsem si přivezl dvě krabice.“

Všichni **vojáci** ještě budou procházet dalším vyšetřením doma, v **Afghánistánu** se však nesměli zastavit. „Je to stejné, jako když se **vojákov**í neotevře hlavní padák, takže použije záložní. Musí jít okamžitě do letadla a skočit si znovu, aby získal jistotu. Potřeboval jsem, aby znovu získali jistotu tím, že budou jezdit ven,“ říká **velitel** jednotky Jiří Pazděra.

Četu Foxtrot doplnili lidé ze štábu, již druhý den byla znovu v terénu a třetí den se vydala na místo, kde došlo k sebevražednému **útok**u. Zakrátko dorazili náhradníci a okamžitě se zapojili do hlídkování. „Nastupuje se blbě, protože člověk neví, co ho čeká: přijmou tě, nepřijmou tě,“ říká rotmistr Tomáš Vodička, který nahradil Jaroslava Lieskovana na pozici zástupce **velitele** čety, v jiné četě slouží i jeho bratr. „Jedeš sem vlastně jako takové nechtěné dítě. Ale okamžitě jsem zapadnul.“

Velitelé měli obavu, aby se nezměnilo chování **vojáků** k místním obyvatelům. „Na chvíli, než se s tím srovnali, jsme je neposílali do vesnic a požádal jsem **Američany**, abychom jezdili méně denních patrol a více nočních. Během nočních patrol nedochází k takové interakci s místními,“ říká Pazděra. „Po **útok**u se určitě projevila větší nedůvěra vůči **Afgháncům**. Bedlivěji jsme jim koukali na oblečení, jestli pod ním něco nemají, nepouštěli jsme si je do sestavy a podobně,“ vysvětluje Ondřej Fišar. Nyní se vše vrací do starých kolejí.

Žádné zprávy, dobré zprávy V bytě v **Hradci Králové** drží malý Patrik krabici medailí. Začne je rozkládat po podlaze. Patrik je syn Jaroslava Lieskovana, je mu šest let, a jestli jej něco baví, pak vše, co se týká **armády**. Co když bude chtít jít v tátových stopách? „Nepustím,“ odpoví nejprve rezolutně Jana Lieskovanová, manželka Jaroslava. „I když vím, jak to měl manžel. Brala jsem si ho vlastně s **armádou**, takže s tím jsem nemohla nic dělat. Pokud k tomu dítě inklinovat bude, tak vím, že s tím nic neudělám, že si prosadí svoji.“

Odjezd blízkých do operace v zahraničí je pro rodiny téměř vždy těžký i přes pravidelný kontakt s **vojáky**. Každá zpráva o výbuchu, přestřelce, zraněných a mrtvých dokáže příbuzné vystrašit, být se tak stane daleko od místa, kde jsou **čeští vojáci**. Ti mají naopak tendenci zlehčovat, co se odehrává, či dokonce si vymýšlet. Není tak neobvyklé, že **voják** příbuzným tvrdí, že je úplně jinde, než ve skutečnosti je, či říkají: My nevyjíždíme ze **základny**, to, co se děje, se nás netýká.

„Manžel byl perfektní, všechno je v pohodě, jídlo dobré, a kdyby něco bylo ve zprávách, tak u nás to nebylo,“ popisuje Jana Lieskovanová: samozřejmě věděla, že se manžel nachází v **bojové zóně**. „Myslela jsem, doufala jsem...“ říká Helena Mikulová, matka Jaroslava Lieskovana. „Bylo to dva dny předtím, než se to stalo, mluvila jsem s ním po telefonu. Smál se, říkala jsem mu, dávej na sebe pozor, Jarečku, a on říkal, neboj, vždyť já na sebe dávám pozor, a že se mi vždycky vrátí.“

Bratr Jaroslava Lieskovana se také **jmenuje** Patrik – Jaroslav mu vždy záviděl jeho jméno, až je dal synovi. A také on je **voják**, slouží u 102. **průzkumného praporu** v **Prostějově**. I nejmladší z trojice bratrů, Jan, chce po maturitě **nastoupit** na **Univerzitu obrany** v **Hradci Králové** a stát se **vojenským lékařem**. „Zvláště to, co se stalo s bráchou, mě utvrdilo v tom, že se chci stát **vojákem**,“ rozhodlaně tvrdí Jan. „Lidi si mohou říkat, co chtějí - o žoldnérích a tak. Pro mě to má smysl.“

Patrik byl v **Afghánistánu** dvakrát, takže tušil asi nejlépe, v jakém prostředí je jeho bratr a co všechno mu hrozí. „Člověk se na to nemůže připravit. Nepřipouští si, že by se to stalo zrovna takovému **veteránovi**,“ říká Patrik. „Na druhou stranu, v **Afghánistánu** chodíte, projdou kolem vás tisíce lidí, projedou auta... Není možné každé zkontrolovat. Víím, že se něco podobného může stát.“

Podobně jako **vojáky** v Bagrámu i pozůstalé příjemně překvapila vina solidarity (těm hanlivým komentářům se Jana Lieskovanová vyhýbá) a výše částky na podporu, kterou se od lidí podařilo vybrat. Někteří se obávají, aby tento zájem měl delší trvání. Chrudimští **vojáci**, kteří stáli za charitativními akcemi, proto spolu s **velením armády** zvažují založení fondu pro **vojáky** a jejich rodiny v tíživých situacích. Nadační fond by chtěla založit i Helena Mikulová. I tyto plány lze považovat za součást vyrovnávání se s tím, co se stalo.

Pozůstalí oceňují přístup **ministerstva** a především **armády**. Přesto všechno se s událostí musí nakonec vyrovnat sami – a po svém. „Plánuju změnu bytu. Vybírali jsme ho spolu, zařizovali jsme ho spolu, každá místnost je pro mě bolavá. Jsem tady z toho taková nervózní. Každá máme obranné reakce jiné. Jedna z manželek říká, že to má stejné, že také budou shánět něco jiného. Další zas říká, že ji to doma uklidňuje,“ říká Jana Lieskovanová.

Stát a jeho **vojáci** V komentářích na internetu se člověk občas dočte, že **čeští vojáci** slouží v **Afghánistánu** jen kvůli penězům. Většina z těch, kteří prošli zahraničním **nasazením**, toto tvrzení vehementně odmítá. Peníze mohou hrát roli, ale jen do první přestřelky.

Je také zajímavé, jak je mezi **vojáky** populární názor prezidenta Zemana o boji proti terorismu (body u nich naopak prezident ztrácí smířlivým postojem vůči Rusku). „Jsme tady proto, abychom čelili **teroristům** daleko od domova, aby se to nepřelilo k nám,“ říká Jan Benda. „Jinak se o tom nebavím. Ale když se mě někdo zeptá, tak říkám, že reprezentuji **Českou republiku**.“

„Oni by to najednou lidi doma viděli jinak, kdyby se takhle u nás odpálil nějaký sebevrah třeba v metru. Pak by začali chápat, že naše **nasazení** tady má smysl,“ tvrdí Tomáš Vodička. Četař Tomáš Starý zase odkazuje na historii a nutnost bojovat proti zlu, protože „zlo si nedá pokoj“.

„Proč je tam posílat?“ pokládá řečnickou otázku Helena Mikulová, matka Jaroslava Lieskovana. „Už od dětství se učíme o tom, že stát, který nebude mít **vojáky**, který nebude mít nikoho, kdo by jej ochraňoval, nepřežije. Budeme snadno napadnutelní. Podívejte se na to, co se děje ve světě.“

Pro příbuzné jsou padlí z **Afghánistánu** hrdiny, kteří zemřeli pro vyšší zájem. „Hrdinství je bojovat ne za sebe, ale za ty druhé. A ti kluci to tam dělají každý den,“ dodává Jan Mikula. A pro Janu Lieskovanovou byl její manžel hrdina vždy, když odjížděl na misi. Tohle byla jejich čtvrtá.

Když se člověk na hrdinství zeptá **vojáků**, začnou se ošívát s tím, že se tak rozhodně necítí. Záhy se řeč stočí na kamarády a na to, že právě oni dávají kromě vyššího smyslu jejich konání v **bojové zóně** smysl bezprostřední. „To je těžký, člověk se tady vůbec necítí jako hrdina. Není to o tom, je to o kamarádech a o kamarádství,“ říká **voják** Tomáš Starý. „Nejtrefnější mi přijde citát z filmu Black Hawk Down: Nikdo nechce být hrdina, ale občas to tak dopadne.“ • František Šulc je novinář a **vojenský expert**. Pracoval mimo jiné v Lidových novinách, spolu s dalšími novináři získal Cenu Ferdinanda Peroutky za své reportáže z **války v Iráku**. Do letošního roku pracoval na **Ministerstvu obrany**. Rotmistr Daniel Hlaváč je **příslušníkem 43. výsadkového praporu** Chrudim. Deset let se věnuje fotografování, dvakrát získal ocenění v rámci **soutěže** Czech Press Photo za fotografie z **Afghánistánu**.

„Oni by to najednou lidi doma viděli jinak, kdyby se takhle u nás odpálil nějaký sebevrah třeba v metru.“

Foto autor| foto Daniel Hlaváč

Foto popis| Osudné místo. Zde při **útoku** zemřelo šest místních (z toho pět dětí), dva **afghánští** policisté a čtyři **čeští vojáci**. Pátý zemřel později v **nemocnici**.

Foto popis| Rotmistr David Beneš (*1986)

Foto popis| Desátník Jan Šenkýř (*1975)

Foto popis| Desátník Libor Ligač (*1981)

Foto popis| Četař Ivo Klusák (*1980)

Foto popis| Rotmistr Jaroslav Lieskovan (*1975)

Foto popis| Stopy. Jeden z členů čety Foxtrot ukazuje díry ve zdi korejské **nemocnice**. Při výbuchu se do ní zaryly kuličky z ložisek. Atentátník je měl nejspíš zašít ve vestě, aby znásobil účinky exploze. **Výsadkáři** i dnes, několik měsíců po **útoku**, nacházejí na místě činu kousky výstroje svých kamarádů.

Foto popis| Kruhová **obrana**. Auta MaxxPro jsou rozestavěna tak, aby byl dobrý výhled do okolí, aby bylo možné co nejučinněji odrazit případný **útok** na jednotku a aby zároveň prostor uvnitř sestavy poskytoval bezpečí. Z kruhové **obraně** se buď vyráží na patrolu, nebo se do ní jednotka z patroly vrací.

Foto popis| Patrola. **Výsadkáři** vyhlížejí pěší část jednotky vracející se zpět do sestavy.

Foto popis| Vzpomínka. Gumový pásek na ruku, jenž připomíná padlé **vojáky**.

Foto popis| V noci. Takto vidí **voják** skrz přístroj pro noční vidění, který pracuje na principu využití zbytkového světla - třeba toho z osvětlené **základny** Bagram, i z hvězd a měsíce. S přístrojem stráví **výsadkáři** v noci dvě třetiny času patroly.

Foto popis| Odpočinek. Při pěších patrolách nachodí **vojáci** od čtyř do deseti kilometrů. Že tráví mimo **základnu** více času, dokazují i statistiky. První strážní rota strávila za půl roku na hlídkách mimo **základnu** 3 234 hodin, 2. rota, která ji vystřídala, na nich strávila za pět měsíců 6 086 hodin: podle odhadu by za šest měsíců měla dosáhnout přibližně 7 300 hodin. Různé čety mohou být na hlídce souběžně, čet je sedm, v každé je 17 **vojáků** a na každou vychází pět úkolů za týden.

Foto popis| Pozůstalí. Se smrtí svých blízkých se doma vyrovnávají přítelkyně, manželky a děti. Na snímku ukazují manželka Jana a syn Patrik vyznamenání po manželovi a tátovi -štábním **praporčíkovi** in memoriam Jaroslavu Lieskovanovi.